

Høringsuttalelse om gjeldsregister

1. Innledning

Et gjeldsregister skal tjene flere hensikter. Fra et markedssynspunkt er hovedhensikten å sikre at långivere får tilgang til bedre opplysninger som gir et mer fullstendig bilde av kundens gjeldssituasjon slik at de kan foreta en bedre og mer presis kredittvurdering. Den samfunnsmessige interessen ligger i gjeldsregisteret som et instrument for å forebygge gjeldsproblemer. Fra et individuelt synspunkt blir registeret et middel til å beskytte den enkelte mot seg selv; de som over lang tid lever under vanskelige økonomiske forhold eller av andre grunner har en mer kostbar livsstil enn det er grunnlag for kan fort la seg friste til å ta opp lån man ikke kan betjene.

Arbeidsgruppens mandat har vært begrenset til å se på modeller for registrering av privatpersoners opptak av forbrukslån og kredittkortgjeld. Dette er riktignok gjeldstyper som kan betegnes som den farligste gjelden, bl.a. fordi lånestørrelsene ofte er fleksible og tilgangen på mer kreditt fra nye långivere er blitt betydelig utover på 2000-tallet. Dette er også kreditt som gjerne kommer på toppen av andre økonomiske forpliktelser. Arbeidsgruppens mandat er slik sett treffende; dette er former for lån som er sterkt assosiert med gjelds- og betalingsproblemer og som det derfor er et behov for å kontrollere bedre. Likevel kan mandatet vise seg å være for snevert. Gjelds- og betalingsproblemer er pr. definisjon en ubalanse i et husholdsbudsjett hvor også andre gjeldsposter inngår. I bunnen av de fleste gjeldsporteføljer ligger ofte høye boliglån. Nettopp derfor har forbrukslån og kredittkort den evnen at selv relativt beskjedne beløp kan velte et stort lass. Generelt ønsker SIFO å peke på at dersom registeret skal ha den ønskede funksjonen er forutsetningen at ikke bare øvrige gjeldsopplysninger er tilgjengelige fra andre kilder, men også at tilleggsopplysningene faktisk innhentes av långiverne.

2. Modell

Ideelt sett er det etter SIFOs mening best med ett komplett register for innrapportering av kredittopplysninger og undersøkelser i forkant av tilsagn om lån. I europeisk sammenheng er det belgiske gjeldsregisteret på mange måter eksemplarisk. Det omfatter både positive og negative kredittopplysninger om sikret så vel som usikret gjeld, videre har långiverne rapporteringsplikt og en lovpålagt plikt til å undersøke registeret i forkant av tilsagn om lån. I forhold til dette er det norske forslaget etter vår vurdering sub-optimalt. Det bør etter vår mening fortløpende vurderes, etter hvert som det gjøres erfaringer med registeret, om det er behov for utvidelser.

SIFO støtter et gjeldsregister i offentlig regi. Vi mener også at en rutine gjennom Løsreregisteret virker mest formålstjenlig. Våre kommentarer er i det følgende derfor kun knyttet til denne varianten. Vi støtter også ethvert tiltak som medfører at registreringene blir så komplette og oppdaterte som mulig. Vårt inntrykk fra den offentlige debatten rundt gjeldsregisteret er at også fagmiljøene ønsker en mest mulig fullstendig løsning. Slik sett har det vært bevegelse i posisjonene til en rekke viktige aktører siden Bråten-utvalget avga sin rapport i 2008.

3. Hva som bør registreres

Det generelle utgangspunktet for enhver kredittvurdering er opplysningene i selvangivelsen pluss opptegnelser i ulike negative registre om betalingsanmerkning som hver for seg har begrenset dekning. I forhold til dette vil det foreslåtte gjeldsregisteret være en betydelig forbedring for alle som skal gjøre en kredittvurdering. Det er imidlertid avgjørende at långiverne rapporterer inn både nye lån og mislighold av gjeldsforpliktelser fortløpende.

Når det gjelder de spesielle punktene som høringsnotatet ber om en vurdering av, mener SIFO:

- (i) ..at kreditt som er sikret ved kausjon bør omfattes av registeret. Siden dette er en opplysning som ikke registreres andre steder, er det viktig å få dette med. Vi ser heller ingen grunn til at gjeldsregisteret skal begrenses unødig — heller ikke på dette punktet;
- (ii) ..at det *ikke* innføres en nedre grense for registrert beløp. Det er svært lett å få kredittkortgjeld og forbrukslån fra mange forskjellige långivere. Selv små beløp kan derfor være viktige bidrag til en stor gjeldsportefølje. Dessuten er en portefølje som er sammensatt av mange små lån i seg selv en viktig opplysning i kredittvurderingssammenheng. Subsidiært mener vi at en eventuell nedre grense bør settes lavest mulig, f.eks. ved kr. 1.000. En grense på 10.000 som antydes i høringsnotatet, er etter vår mening altfor høyt;
- (iii) ..at både saldo og kredittramme opplyses der hvor långiver har gitt kunden et fleksibelt lån;
- (iv) ..at gjeldsregisteret følger «svensk praksis» slik at gjeldspostene, som foreslått i høringsnotatet, blir registrert enkeltvis med angivelse av type kreditt;
- (v) ..at lånehistorikk ikke er nødvendig for å fylle registerets formål, og at man derfor kan nøye seg med å gjøre de sist oppdaterte saldoopplysningene tilgjengelige for brukerne av registeret slik høringsnotatet foreslår.

Utover dette vil långiverne ha behov for opplysninger om andre typer av gjeld enn det som her foreslås registrert, herunder boliggjeld, studiegjeld og skattegjeld. Siden de dermed også må benytte seg av andre kilder, bør det vurderes hvorvidt deres plikt til å innhente kredittopplysninger utover gjeldsregisteret er godt nok lovfestet. I fremtiden bør det også vurderes om ikke alle typer gjeld bør samles i ett register.

4. Rapporteringsplikt

Som allerede nevnt er det avgjørende at alle som selger kreditt i privatmarkedet innrapporterer både nye lån og misligholdte avtaler fortløpende. I Belgia er f.eks. fristen for rapportering satt til to arbeidsdager fra innvilgelse av kreditt. En lignende regel bør knyttes til det norske registeret.

Etter SIFOs mening må plikten til å rapportere og undersøke registeret i kredittvurderingsprosessen også motsvares av tydelige sanksjoner dersom långivere unnlater å gjøre dette. Tap av rettigheter i krav mot skyldneren bør konkretiseres i et fremtidig regelverk. Videre bør plikten til å rapportere og konsultere registeret gå sammen med en plikt til å undersøke visse andre tilgjengelige kilder slik at låntakerens økonomiske situasjon blir mest mulig opplyst. Det er avgjørende at alle andre gjeldstyper utover forbrukslån og kredittkortgjeld kommer på bordet i løpet av en kredittvurderingsprosess; herunder boliggjeld, skattegjeld og studiegjeld. Det bør vurderes om dette er tilstrekkelig ivarettatt i eksisterende regelverk. Det bør også fortløpende vurderes om tilgjengelige kilder for den gjelden som faller utenfor gjeldsregisteret er tilstrekkelig oppdaterte.

Plikten til å undersøke registeret bør også gjelde forut for salg av forbruksvarer i butikk.

SIFO mener det er et poeng at rapporterings- og registreringsplikten i et offentlig gjeldsregister vil kunne bidra til å styrke og konkretisere frarådningsplikten ved tilsagn av lån til kunder i «gul sone».

5. Tilgang/utlevering

Det er viktig at alle långivere får tilgang til opplysninger fra gjeldsregisteret når det skal foretas en kredittvurdering i forbindelse med nytt låneopptak. Det vil være uheldig om det legges begrensninger på tilgangen — f.eks. ved at kun de som bidrar med kredittopplysninger inn i registeret får rett til å hente ut data fra registeret. I Europa er det også eksempler på andre ekskluderende reguleringer. Generelt vil vi tro at dette særlig kan ramme långivere i markedet for usikret kreditt. Etter vår oppfatning sikres allmenn tilgang til registeret best gjennom et statlig drevet register. Det er en selvfølge

at rutiner for å hente ut data av registeret sikrer kundens personvern. Også dette hensynet er trolig best ivaretatt gjennom et offentlig register.

På denne bakgrunn foretrekker SIFO alternativ 1 i en ny § 34b og i ny § 4-3 i forskrift 15. desember 2000 nr. 1265. Vi anbefaler også at ordet «kan» i ny § 4-5 i forskriften erstattes med et «skal» slik at første setning blir lydende «*I kredittopplysningsvirksomhet skal det innhentes ..*» og andre setning «*Opplysninger om kreditt etter første ledd skal innhentes fra ..*» .